

ANDRE GIDE VE DOSTOYEVSKI'DE İKİLİK TEMASI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER*

Cengiz ERTEM**

ÖZET

İnsan kişiliğinde ikilik olgusu fantastik edebiyatın el attığı önemli bir konudur. Bu konu aynı zamanda Hoffman'ın dışında James Hogg, Dostoyevski, Edgar Allan Poe, Oscar Wilde, André Gide, Stevenson gibi yazarlarda da yer almıştır. İnsanın ikinci benini onun genellikle hoşlanmadığı yönünü gösterir. Bunun dışında bu ikinci benlik, alınan eğitimin, ailede yaşanan olayların, çocuğa verilen terbiyenin etkisiyle insanın farklı yaşamsal yönlerine sapsmasından da kaynaklanabilir.

André Gide zıt kutupların insanı olarak bilinir. Onun karakterindeki bu ikilik, ruh ve düşünce dünyasını kaplamış ve yapıtlarında yerini bulmuştur. Yapıtlarında ve özyaşamında, püriten ve païen eğilimlerin çatışmasını, İncil'in ve Helen kültürünün savaşımını, klasik kesinlemeler ile romantik atılımların çelişkisini görürüz. Gide bu yönlerinin de etkisiyle katı kuralcı edebiyat görüşlerine karşı çıkmış, bireyin kendine özgü değişken yapısına saygı göstermiştir. Bu nedenle Dostoyevski'nin kişilerindeki değişkenliğe hayranlık duymuş, bireysel özgürlükler çerçevesinde kutsamıştır.

André Gide zıt kutupların insanı ve yazarıdır. André Gide'e göre insan bu zıt kutuplarını bir kenara iterek ya da bunları simgeleyen benliklerini dışlayarak, bir diğer değişle ikinci beninden ayrı yaşayamaz. İçinde onun varlığıyla, onunla birlikte, dengeli bir bütün oluşturarak sürdürür yaşamını. İçinde karşı dengesi olmayan kişi insansal niteliğinden de uzaklaşmış olur. André Gide'in ruhsal yaşamındaki bu iki kutup tanrının ve şeytanın simgelediği kutuplardır. Gide Dostoyevski'nin karakterlerinde ikilemleri ve zıtlıkları gördüğü için Rus yazarı önemsemiş ve onun Fransa'da tanınmasını sağlamıştır.

Dostoyevski'yi André Gide'in optiğinden ele almak iki yazarı sağlıklı değerlendirmenin ilginç bir yoludur. Gide'in Dostoyevski'de benimsediği en önemli öge Rus yazarın kişilerinin ruhsal yapısıdır. Dostoyevski'de önemli olan bütün ikilemlerin aynı anda yaşanıyor olması ve kişilerin kendi ikili benliklerinin farkında oluşlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Çift kişilik, Fantastik, Öteki ben, Kişilik, Benlik

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Prof. Dr. Ufuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi. El-mek: ertem@hacettepe.edu.tr

IDEAS ABOUT THE THEME OF DUALITY IN ANDRE GIDE AND DOSTOYEVSKI

ABSTRACT

A case of duality of human personality is an important subject in fantastic literature. This topic also, besides of Hoffman, James Hogg, Dostoyevsky, Edgar Allan Poe, Oscar Wilde, André Gide, Stevenson has been involved in. The second personality of man shows generally his direction unusually. Otherwise, his second personality can also be caused by the education received, the family of the events, with the effect of training given to the child to people of different vital aspects.

André Gide is known as a person of the opposite pole. This duality in his character has found its place in spirit, and has covered the world of ideas. In his works and biography, we see the paradox of romantic breakthrough the puritan and the trend of paier conflict, the struggle of the Bible, and Hellenic cultures, with the classic precision of description.

André Gide and is the author of the polar opposites of people. Dostoyevsky from André Gide's optical tackles two of the authors is an interesting way to healthy ratings. The most important element which is adopted in Dostoyevsky by André Gide is the spiritual nature of the person of the Russian's writer. All-important of Dostoyevsky is the experience of all dilemmas that realize at the same time.

Key Words: Second personality, Fantastic Literatüre, André Gide

İnsan kişiliğinde ikilik teması fantastik edebiyatın el attığı önemli bir konudur. Bu konu Hoffmann'ın dışında James Hogg, Chassimo, Dostoyevski, Edgar Allan Poe, Oscar Wilde, André Gide, Robert L. Stevenson gibi yazarlarda da yer almıştır. Hoffmann insanın, kendi kişiliğinin karanlık yönleriyle savaşımını ortaya koyan ilk yazarlardandır. "Eş insanlar (Doppelganger), çift bilinç gibi psikiatrik konular Hoffmann'ın aktüel kitaplardan edindiği bilgilere dayanır" (Aytaç, 1974:193). İnsan kişiliğinde ikilik kuramlarının temelinde insanın ruh ve madde olarak ikiye ayrıldığı inancı yatmaktadır.

Bu noktada psikanalist Otto Rank'dan söz edecek olursak diyebiliriz ki Sigmund Freud'un yakın meslektaşlarından biri olan Rank'ın çalışmalarıyla psikanalizde ağırlığını duyuran ikilik olgusu, insanın, içinden söküp atmadığı öteki kavramıyla ilişkilidir. İkilik olgusu Otto Rank'a göre "insanın ruhunun derinliklerinde yatan bir duygunun su yüzüne çıkmasıdır; bireyin kendi özbenliğiyle olan ilişkilerini gösterir" (Rank, 1999:5). İnsanın bu öteki beni, ya kendisinin olmak istediği kişidir ya da kişinin genellikle kötü olarak nitelendirilen yönündeki gücün dışlaştırılmasıdır. İkinci benin dışa vurulması insanın ikilemini, kendi bilinciyle savaşımını, iyi ve kötü arasındaki çatışmayı simgeler. Kendi kişiliğinin ikinci yönüyle karşılaşması insanı genellikle huzursuz eder. İki kutup arasında kalmak, bir bocalamayı gösterir; daha doğrusu, iki karşıt yönü birlikte yaşamak ve böylece bilinç altındaki bazı olguları keşfetmek ya da sezinler gibi olmak tekinsizlik yaratan olgulardır. Freud çift kişilikli olmayı, kişilik bölünmesini, kendi ikiziyle karşılaşmayı, kısaca ikilik olgusunu fantastik edebiyatta tekensizlik etkisi yaratan bir öge olarak görür. Gerek Hoffman'ın gerekse Poe'nun yapıtları gerçek dünya ile gizil dünya arasındaki geçişliliği, düş-gerçek ikilemini, insanın ikili yapısını gündeme getirerek Sigmund Freud'un ilgisini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

doi

çekmiş, onu “Das Unheimliche” (1919) - İngilizce “The Uncanny” başlığı altında kaleme aldığı uzun makalesinde tekinsizlik olgusunu açıklamaya yönelmiştir.

İkilik teması, az önce de değindiğimiz gibi, Edgar Allan Poe'nun da önem verdiği temalardan biridir aynı zamanda. İnsanın bir diğer yönünün başka bir kişi üzerinde yansımaları ya da bir kişinin ayrı yönleri sahip kişi olarak var olması Poe'nun bunalımlı özyaşamının da etkisiyle el attığı konular arasındadır. İkinci kişilikler ruhsal ya da bedensel birer varlık olarak da yapıtta yer alabilirler. Bazen bir yapıtta ikisinin birbirine karıştığı da olur. İkinci benlik kahramanın dışında gösterilirse ondan kopmuş, ayrı, bağımsız bedensel bir gerçeklik olarak sürdürür varlığını ve onunla bir çatışma içine girer. Nazlı Eray'ın *Aşkî Giyinen Adam* adlı yapıtının kişilerinden Kazım Efendi'nin kadını yönünü canlandıran Kazıma buna örnektir. Klasik fantastik edebiyatta öteki Ben, kişinin genellikle kötü olarak nitelendirilen yönündeki gücün dışlaştırılmasıdır. (Ertem, 2013: 189-212)Kötülüğün dıştan gelmediği, insanın bilincinde var olduğu gösterilmek istenmiştir böylece. Nazlı Eray'ın bu yapıtının romantik fantastik bir roman olarak değerlendirilmesi gerektiğini de bu arada belirtmek gerekir. Bu dışa vurma insanın ikilemini, kendi bilinciyle savaşımını, iyi ve kötü arasındaki çatışmayı simgeler. Kendi kişiliğinin ikinci yönüyle karşılaşması insanı genellikle bunalıma sürükler ve ölümü de birlikte getirebilir. Bu ise kendi görüntüsüyle karşılaştıktan sonra ölen Narkissos'un öyküsünü anımsatıyor bize. Bu düşünce biçimi insanın kendi yansımalarını görmesinin uğursuzluk ve ölüm getireceği yolundaki eski bir Yunan inancına kadar dayandırılabilir sanırım.

Fransız Edebiyatından André Gide ve Rus edebiyatından Dostoyevski, ikilik teması ve daha çok, ama belki de, bu iki yazar açısından söyleyecek olursak, daha doğru bir deyişle, insanda zıt kutupların varlığı açısından, benim örnek verebileceğim yazarlar arasındadır.

André Gide'e göre insan, yukarıda sözünü ettiğim, bu ikinci beninden ayrı yaşayamaz. İçinde onun varlığıyla, onunla birlikte, dengeli bir bütün oluşturarak sürdürür yaşamını. İçinde karşı dengesi olmayan kişi insansal niteliğinden de uzaklaşmış olur.

André Gide'in özyaşam öyküsünden bildiğimiz olaylardan hareketle, yapıtlarını ve kişilerini ikilik teması ve zıt kutupluluk çerçevesinde ele almak olasıdır. Aslına bakacak olursak, dile getirdiğimiz tüm bu görüşlerin temelinde insanın ruh ve madde olarak, bir bakıma da iyilik ve kötülük olarak ikiye ayrıldığı inancı yatmaktadır. Bizim gençliğimizde yayımlanan ve benim de okuduğum *Ruh ve Madde* adlı dergiyi belki içinizden bazıları anımsayacaklardır. Bu inanç, çoğu yazar ve şairde, düşünürde, hepimizde vardır. Bazı yazarlar bu durumu yoğun biçimde yaşarlar ve yapıtlarında yansıtırlar.

André Gide zıt kutupların insanı olarak bilinir. Gide'in yapıtları kişiliğindeki karmaşıklık ve derinliği yansıtır. Yazar, ruhundaki bu çatışmayı baba tarafından edindiği Güneyin Huguenot etkisine, anne tarafından ise kendisine miras kalan, Kuzey bölgesinin Normandiya Katolik etkisine bağlar. Onun karakterindeki bu ikilik, ruh ve düşünce dünyasını kaplamış ve yapıtlarında yerini bulmuştur. Yapıtlarında ve özyaşamında, puriten ve paen eğilimlerin çatışmasını, İncil'in ve Helen kültürünün savaşımını, klasik keskinlemeler ile romantik atılımların çelişmesini görürüz. Gide bu durumu “bende her şey çatışır ve çelişir” diyerek dile getirmiştir. (Gide, 1968: 341)Gide'in bu düşüncesinin farklı biçimlerde karşımıza çıktığını da görebiliyoruz. Ona göre herkes kendi eğilimini izlemelidir, ancak bu eğilim yukarıya doğru bir çıkış olmalıdır. (Gide, 2012) Bu eğim ve çıkış düşüncesinin coğrafi ya da topografik çerçevede anlaşılması gerektiği açıktır. Ancak iki zıt düşünücünün bir araya getirilmesidir önemli olan. Örneğin *Tohum Ölmezse* adlı yapıtında şöyle yazıyor Gide: “Albert'e karşı daha o zamandan bir hayranlık besliyordum. Sözlerini, hele de benim doğal eğilimime zıt iseler, nasıl bir ruhla içtiğimi söylemişim.” (Gide, 2010:127) Bunun gibi tümcelerle sıklıkla karşılaşabiliyoruz yazarın yapıtlarında ya da konuşmalarında. Araştırmacı-yazar Edmond Buchet'nin André Gide üzerine söyledikleri oldukça anlamlıdır. Şöyle diyor Buchet:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 10 Fall 2013

“Bütün yargılara ve (yorumlara) karşın onun *Günce*sinde açıkça ortaya çıkan olgu eksikliklerdir: irade eksikliği, düşgücü eksikliği, karakter eksikliği. (...) Böylesine kendisini belli etmeyen bir insanı yargılamak çok güçtür...” (Buchet, 1945:95) Gide’in, ruhsal yapısındaki, düşüncelerindeki ikiye bölünmüşlük onun kişiliği üzerinde ağır etkiler bırakmış, böylesine görüşlere yol açmıştır. Buchet’ye göre Gide “aynı zamanda hem içten hem iki yüzlü, hem yürekli hem korkak, hem alçak gönüllü hem gururlu olabilmektedir. İsa’nın karşısında olduğu kadar eşinin karşısında da ne sadık olma gücünü ne de onları terk etme gücünü bulabilmektedir.” (Buchet, 1945:105)

André Gide, içindeki zıt kutuplardan birinden diğerine aniden yöneldiğini söyler. Bu gidiş gelişler yapıtlarına öylesine yansımıştır ki her yapıt bu kutuplardan birini simgeler. Yapıtlarından bazılarını ikişer ikişer gruplandığımızda her grup bize bu ikili yönüyle Gide’i gösterir. *Töre Düşmanı* ile *Dar Kapı*, *Dünya Nimetleri* ile *Paludes* ya da *Saül* ile *Kral Candaulus* gruplamalarını buna örnek verebiliriz. Her gruptaki yapıtlardan biri, yazarın bir yönünü öteki ise buna zıt diğer yönünü belirtir. André Gide elinde olsaydı tüm kitaplarını aynı anda yayımlayabileceğini ileri sürerek kitaplarındaki tüm zıt düşüncelerin kafasında aynı anda oluştuğunu dile getirmektedir. (Gide, 1954:437).

Gide, Doskoyevski’yi Fransa’da tanıtan kişi olmuştur. Dostoyevski’yi, ikilik teması konusunda hem André Gide’in hem de bazı Fransız yazar ve düşünürlerin gözünden değerlendirmek ilginç olacaktır. Dostoyevski’de onu çeken en önemli öge, kişilerinin ruhsal yapısıdır. Gide’in *Tohum Ölmezse* adlı otobiyografik yapıtında kendisiyle ilgili olarak ileri sürdüğü düşünceler Dostoyevski üzerine kaleme aldığı ve *Dostoyevski* başlığını taşıyan yapıtında Rus yazar ile ilgili görüşleriyle koşutluk göstermektedir. “Kendi düşüncelerini dile getirdikten hemen sonra bu düşüncelere sırtını dönen onun gibi bir yazar az görülür” dedikten sonra Dostoyevski hakkında şunları ekliyor Gide: “Onun düşüncelerinde hemen hiç kesinlik yoktur; bu düşünceler kişilerine göre değişir demek de yetmez, onların bir anından bir anına göre de değişir; her jeste göre değişiklik gösterebilir.” (Gide, 1939:152-153)

Gide *Dostoyevski* adlı kitabında Rousseau’ya da göndermede bulunmakta ve büyüklük düşüncesi ve gurur açısından, J.J.Rousseau’nun büyüklüğünün, büyüklüğünü ikimlemlerinden alan Dostoyevski’ninkine ulaşamadığını ileri sürer. 17. yy. Fransız düşünürü La Bruyère’in görüşleri bu konuda önemlidir yazar için. La Bruyère’den şu alıntıyı yapıyor Gide: “Büyüklüğün sahtesi insandan kaçır, yanına kimseyi sokmaz: zaafını bildiği için saklanır, ya da hiç değilse kendini önden göstermez, ancak korkutmak için gerektiği kadar, ve aslının ne olduğunu-yani gerçekte küçücük bir kimse olduğunu-belli etmeyecek kadar görünür.” (Gide, 1968:52) İşte bu sözlerde Rousseau’yu görmeğe gönüllü razı olmuyor Gide’in. Buna karşılık aşağıdaki satırlarda Dostoyevski’yi buluyor:

“Gerçek büyüklük özgürdür, yumuşaktır candandır, halkça sevilir. Kendisine dokunup elleyenlere ses çıkarmaz, yakından görülmekle bir şey kaybetmez. İnsan onu ne kadar yakından tanır o denli hayranı olur. Kendinden aşağı olanlara iyilikle eğilir ve kendini zorlamadan doğal haline döner. Kimi zaman kendini bıraktığı, kendine bakmadığı, üstünlüklerine aldırmadığı olur ama o, bunları her zaman yeniden alıp değerlendirebilecek güçtedir”. (Gide, 1968:52)

Gide’e göre Dostoyevski’de hiçbir poz, hiçbir yapmacık yoktur. Kendisini bir üstün insan saymamıştır hiçbir zaman. Kimse onun kadar bir alçak gönüllü iyiliksever olmamıştır. Kibirli bir insanın onu iyice anlayabileceğine inanmıyor Gide. (Gide, 1968:52)

Şimdi *Dostoyevski*’den uzunca bir alıntı okuyalım. Burada Rus yazarın büyüklüğünün Gide tarafından konumuza nasıl bağlandığını göreceğiz:

“Son günlerde Henry Bordeau ile yapılan bir konuşmada bir söz okudum, biraz şaşırttı beni: ‘İnsanın ilkin kendini tanımağa çalışması gerek,’ diyordu. Konuşmayı yapan yanlış anlamış olacak. Kendi benliğini araştıran bir edebiyatçı büyük bir tehlikeyle karşı karşıyadır kuşkusuz:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 10 Fall 2013

Kendini bulmak tehlikesi karşısındadır. O anda da soğuk, kendine uygun, kararlı yapıtlar yazmağa başlar. Kendini taklit eder. Çizgilerini sınırlarını biliyorsa bunları aşmaz artık. Samimiyetsiz olmaktan korkmaz da akli başında, düşünceli görünmemekten korkar. Gerçek sanatçı ürün verdiği sırada kendi benliğinin yarı-bilinci içinde kalır hep. Kendisinin kim olduğunu iyice bilmez. Kendisini ancak yapıtlarının aracılığı ile, yapıtları sayesinde, yapıtlarını yarattıktan sonra tanır... Dostoyevski kendini aramamıştır hiçbir zaman. Yapıtlarında kendini çılgınca vermiştir. Kitaplarının, kişilerinin her biri içinde kaybolmuştur. Bunun içindir ki onların her birinde onu bulursunuz. O onlara can vererek buluyor kendini. Onların her birinde yaşıyor ve kendini onların değişkenliğine bırakışının ilk etkisi de, kendi düşüncelerindeki tutmazlığı korumak oluyor.

Dostoyevski kadar çelişmelerden, tutarsızlıklardan yana zengin bir yazar daha tanımıyorum. Nietzsche olsa: 'aykırılıklardan, karşıtlıklardan yana' derdi. Romancı olacak yerde filozof olsaydı muhakkak ki düşüncelerine çeki-düzen vermeğe çalışacaktı ve biz de onun en iyi yanlarını kaybetmiş olacaktık.” (Gide, 1968:52-54). Bu alıntıdan Dostoyevski'nin, birbirlerinden farklılık gösteren kişilerinin her birinde, ayrı ayrı, kendisinin bulunduğu ve yazarın, tek bir kişiliğe bağlı olarak ele alınamayacağını anlıyoruz. Nietzsche'nin “Psikolojide kendisinden birşeyler öğrendiğim tek kişi Dostoyevski'dir...” (Akay, 1968:36)dediği Rus yazar, “ her fikri zıddıyla ele aldığı için basma kalıp bir yafta giymeye elverişli değildir.” (Akay, 1968:36) Bu yorumlar ve alıntılar bize Dostoyevski'nin ruh ve düşünce yapısının ikilik teması konusunda André Gide'inkine ne denli uygun olduğunu göstermektedir.

Ünlü araştırmacı Victor Terras'ın *Dostoyevski'yi Okumak* başlıklı kitabında *Karamazof Kardeşler*'den yapmış olduğu bir alıntı, ele aldığımız konuda Dostoyevski'yi can alıcı noktadan yakalamaktadır sanki. Terras önce şu açıklamayı yapıyor bize: “Ama tanıştığı insanların çoğuna böyle görünmüyor Dmitri. Dostoyevski bu karakterin birbirine uyumsuz yanlarını hiç belli etmeden sunarak muhteşem bir iş çıkarıyor. Dmitri'nin kişiliğinin iyi toparlanamıyor diyebileceğimiz bir hali olduğu, ya da başka bir şekilde ifade edersek akorunun sık sık bozulduğu okuyucuya hiçbir zaman söylenmiyor. Yüz ifadesiyle aslında hissettikleri arasındaki tezat, onun manidar bir özelliği.” (Terras, 2010:207) Daha sonra alıntıya geçiyor Terras: “Bakışlarında dalgın, üzgün bir anlatım görüp de, onun birden, öylesine üzgün durduğu bir anda içinde neşeli, oynak duyguların kaynaştığını belli eden şen bir kahkaha attığına tanık olanların çoğu şaşır kalıyordu” (Terras, 2010:207-208)

Burada iki zıt kutup, iki zıt düşünceye sahip iki benlik arasında kalan bir kişiyi buluyoruz. İşte Dostoyevski'yi Dostoyevski yapan budur.

André Gide'in Dostoyevski'ye bakışına dönelim yine. Gide Dostoyevski'de saptadığı bu ikilik olgusu nedeniyle hayranlık duyar ona, bir bakıma kendini bulur onda. Dostoyevski'den öyle ilginç alıntılar yapar ki bu alıntılarda kendisini tanımladığını sanırız bir an. İşte *Delikanlı*'dan yaptığı bir alıntı: “Gönlüm sözlerle dolu ama söylemesini bilemiyorum. İkiye bölünüyormuşum gibime geliyor. (...) Evet ikiye bölünüyorum sahiden. (...) Size tıpatıp benzeyen eşiniz yanınızda duruyormuş gibi bir şey” (Gide, 1968:112).

Dostoyevski'nin yapıtlarındaki ikilik örneklerinin diğer yazarlarınkinden biraz farklı olduğunu düşünür Gide. Ona göre diğer yazarların kişilerinde bir ikinci kişilik olabilir ve aynı kişiliğin üzerine yerleşen bu ikinci kişilik sıklıkla onun yerini alır. Bunun sonucunda yine sıklıkla görülen, aynı bedende iki ayrı kişiliğin üst üste yaşadığıdır, diğer bir deyişle bir bedende iki ayrı konuk olan iki ayrı kişilik vardır. Ama bunlar sırayla ortaya çıkarlar, çıktıklarında birbirlerinden habersizdirler. Stevenson'un *Dr. Jeckyl ile Mr. Hyde* adlı romanını buna örnek veriyor Gide. Oysa Dostoyevski'nin kişilerinde her şey aynı anda olur. Kişilikler aynı anda ortaya çıkarlar. İkili benliğinin farkında olan kahraman, aynı anda birbirine karşıt duyguları yaşar. Örneğin kin ve sevgiyi aynı anda yaşar, bu iki duygu benliğinde, deyim yerindeyse, bir sarmal oluşturur. (Gide,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

1968:112) *Delikanlı*'da, Delikanlı'nın babasının ağzından Gide'in verdiği şu örneği okuyalım: "(...)Herkese ve her şeye hemencecik uyabilme yetisi var bende (...) Hiçbir şey beni ortadan kaldıramaz, hiçbir şey küçültemez, hiçbir şey şaşırtamaz.(...) İçimde birbirine karşıt iki duyguyu aynı anda, büyük rahatlıkla barındırıyorum; bunu da kendimi zorlayarak değil, tabii olarak yapabiliyorum." (Gide, 1968:111).

André Gide, kendisi için, kişiliğin bölünmesinden, kendi deyişiyle, "yırtılması"ndan söz etse de kahramanlarındaki bu bölünme, daha çok, yukarıda ikiye ayırdığı gruptan birincisine girmektedir kanımca. Her kitabında kişiliğinin ayrı bir yönünün simgelendiğini belirtmişim. Dostoyevski'nin kahramanları ise, Gide'in de dile getirdiği gibi, ikinci grupta yer alırlar, yani bölünmeyi aynı anda yaşarlar.

Dostoyevski'nin *Öteki* adlı yapıtında ikilik iki ayrı kişi olarak çıkar karşımıza, ancak baş kişi Golatkin'in karşısında yer alan Öteki, yine Golatkin'dir. Baş kişi Golatkin kendi ikiziyle karşılaşmış ve az önce açıklamaya çalıştığımız gibi sonu yıkımla bitmiştir.

Gerek André Gide gerekse Dostoyevski ikilik teması konusunda önde gelen yazarlar arasında yer alırlar. Her iki yazarın kişilerinin, kendilerini yansıttığını ileri sürmek bir abartı olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- AKAY, İhsan (1968). *Dostoyevski*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1968
- AYTAÇ, Gürsel (1974). *Yeni Alman Edebiyatı Tarihi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, No:233, Ankara
- BUCHET, Edmond (1945). *Ecrivains intelligents du XXe siecle*, Paris, Correa
- ERTEM, Cengiz (2013). "Fantastik Edebiyat ve *Aşkı Giyinen Adam*", in *LITTERA Edebiyat Yazıları*, Cilt 12, Nisan 2013 ss. 189-212. (Kaynakça: Nazlı Eray, *Aşkı Giyinen Adam*, Can Yayınları, İstanbul 2001)
- FREUD, Sigmund (1955). "*Das Unheimliche*" (1919), İngilizce "*The Uncanny*" in *The Standart Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, cilt 17, London, Hogarth Press
- GIDE, André (2012). *Kalpazanlar*, Çev. Tahsin Yücel, Can Yayınları, İstanbul
- GIDE, André (2010). *Tohum Ölmezse*, Çev. Aysel Bora, Can Yayınları, İstanbul
- GIDE, André (1968). *Si le Grain ne meurt*, in *Oeuvres Completes X*, Paris, Gallimard
- GIDE, André (1968). *Dostoyevski*, Çev. Samih Tiryakioğlu, Varlık Yayınları, İstanbul
- GIDE, André (1954). *Journal*, Paris. Gallimard
- GIDE, André (1939). *Dostoievsky*, Paris, Plon, 1939, ss. 152-153)
- RANK, Otto (1999). *Don Juan et le Double*, Petite Bibliotheque Payot
- TERRAS, Victor (2010). *Dostoyevski'yi Okumak*, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

